

Analýza podpory rozvoja technickej infraštruktúry ako súčasti politík podpory bývania MRK v strategických rámcoch, legislatíve a metodických usmerneniach štátnych politík SR

Analýza legislatívnej normy

Katarína Smatanová a kol.

2021

nezisková organizácia Projekt DOM.ov

Analýza podpory rozvoja technickej infraštruktúry ako súčasť politik podpory bývania MRK v strategických rámcoch, legislatíve a metodických usmerneniach štátnych politik SR

2021

doc. Ing.arch. Katarína Smatanová MA, PhD., a kol.

Analýza je spracovaná v rámci projektu „Lepšie verejné politiky pre bývanie marginalizovaných rómskych komunít“, kód projektu ITMS2014+: 314011Q491.

Tento projekt je podporený z Európskeho sociálneho fondu.

Obsah

Zoznam použitých skratiek	3
Zoznam tabuliek	3
1. Úvod	4
2. Východiská	5
2.1. Technická infraštruktúra - metodický výklad	5
2.1. Stav technickej infraštruktúry v obciach s MRK	6
3. Stratégie - rámce pre nastavovanie nástrojov dostupných pre samosprávy	7
3.1. Stratégia environmentálnej politiky Slovenskej republiky do roku 2030 Zelenšie Slovensko	9
3.2. Plán rozvoja verejných vodovodov pre územie Slovenskej republiky na roky 2021 až 2027	9
3.3. Plán rozvoja verejných kanalizácií Slovenskej republiky na roky 2021 až 2027	10
3.4. Program predchádzania vzniku odpadu SR na roky 2019 – 2025	11
3.5. Stratégia Slovenskej republiky pre integráciu Rómov do roku 2020	11
3.6. Stratégia pre rovnosť, inklúziu a participáciu Rómov do roku 2030	12
3.7. Štátna koncepcia rozvoja bývania do roku 2020	13
3.8. Strategický plán rozvoja dopravy SR do roku 2030	14
4. Legislatívny rámec	14
4.1. Zákon č. 150/2013 Z. z. o Štátnom fonde rozvoja bývania	14
4.2. Zákon č. 443/2010 Z. z. o dotáciách na rozvoj bývania a o sociálnom bývaní	14
5. Hlavné odporúčania	15
6. Záver	17
Zoznam použitej literaúry	18

Zoznam použitých skratiek

ESF – Európsky sociálny fond

EÚ – Európska únia

MRK – marginalizovaná rómska komunita

MVDSR - Ministerstvo výstavby a dopravy SR

MŽPSR - Ministerstvo životného prostredia SR

NFP – nenávratný finančný príspevok

SR – Slovenská republika

ÚSVRK - Úrad splnomocnenca / splnomocnenkyne vlády SR pre rómske komunity

Zoznam tabuliek

Tab1.: Prehľad strategických a legislatívnych dokumentov v téme rozvoja infraštruktúry na SK

1. Úvod

Problematika bývania je jednou z hlavných tém, ale súčasne aj nástrojov integrácie marginalizovaných skupín. V prostredí marginalizovaných rómskych komunít sa nejedná len o zlepšovanie kvality strechy nad hlavou – veľakrát v týchto lokalitách chýba vôbec základná technická infraštruktúra, dostupnosť pitnej vody, kanalizácie a pod. Súčasne výskumy dokazujú, že úmerne s nedostupnosťou technickej infraštruktúry sa zvyšuje i miera sociálnej deprivácie celej komunity¹.

V rámci projektu „Lepšie verejné politiky pre bývanie marginalizovaných rómskych komunít“, je snahou neziskovej organizácie Projekt DOM.ov zbierať údaje a informácie z terénu, z praktických skúseností aktivít organizácie a spolupracujúcich obcí a tieto informácie premietat' do návrhov opatrení s cieľom zefektívniť verejnú správu a legislatívny systém.

Cieľom tohto dokumentu je analyzovať a vyhodnotiť súlad medzi cieľmi a výzvami rozvoja technickej infraštruktúry na národnej úrovni v rámci hlavných štátnych koncepcii a strategických rámcov na jednej strane, s reálnou potrebou v obciach s marginalizovanými rómskymi komunitami na strane druhej s dôrazom na vyhodnotenie efektivity jednotlivých nástrojov, opatrení, vízií.

---

¹ Radičová, I. (2001). *Hic Sunt Romales*. Bratislava: Nadácia S.P.A.C.E, Fulbrightova komisia, SR.

2. Východiská

2.1. Technická infraštruktúra - metodický výklad

Pojem technická infraštruktúra, ktorý v súčasnosti nie je definovaný žiadnym legislatívnym opatrením², vysvetľuje obširnejšie až metodické usmernenie MDVSR³.

Technická infraštruktúra je jedným z nosných pilierov územného rozvoja a určujúcim faktorom ekonomického rastu. Rozvoj technickej infraštruktúry je priamo závislý od kontinuálne sa meniacich potrieb spoločnosti a tempe jej sociálno-ekonomického rozvoja.

Adekvátne vybavenie územia technickou infraštruktúrou a jej dostupnosť zmiernuje sociálne rozdiely, napomáha ochrane životného prostredia, sociálno-ekonomickému rozvoju územia a v konečnom dôsledku zvyšuje kvalitu života.

Dokument zdôrazňuje, že v prípade nedostupnosti technickej infraštruktúry nerovnomerným priestorovým rozvojom jednotlivých funkčných zložiek a územných celkov môže vyústiť do negatívnych ekonomických, sociálnych a environmentálnych dôsledkov.

*Technická infraštruktúra zabezpečuje interakcie medzi prvkami priestorovej štruktúry funkčného systému sídla, tzn. **vytvára existenčný rámec pre primárne funkcie (bývanie, výroba, rekreácia)**.*

Technická infraštruktúra je tak definovaná ako *funkčný* systém prevádzkových súborov, vedení, objektov, zariadení a plôch, ktorý zaisťuje v území zásobovacie, zabezpečovacie a spojovacie funkcie, najmä:

- vodné hospodárstvo,
- odpadové hospodárstvo,
- energetika,
- elektronické komunikácie.

Základným účelom resp. funkciou technickej infraštruktúry je uspokojovanie primárnych potrieb spoločnosti (sociálno-ekonomické hľadisko) využívaním najmä prírodných zdrojov a tým aj zabezpečovaním primárnych funkcií územia (funkčno-prevádzkové hľadisko) a zároveň ochrana týchto zdrojov a životného prostredia ako celku (environmentálne hľadisko). Ako metodické

---

² Ekvivalentné pojmy „verejná infraštruktúra“, „verejná vybavenosť“ resp. „verejné vybavenie územia“ vyjadrujú vo všeobecnosti „systémy a prostriedky nevyhnutné pre fungovanie spoločnosti“, v súčasnosti však nie sú v právnom poriadku SR definované. Český zákon 183/2006 Sb., o územnom plánovaní a stavebními zákonmi (stavební zákon) v znení neskorších predpisov, definuje termín „verejná infraštruktúra“ ako „pozemky, stavby a zariadenia dopravnej infraštruktúry, technickej infraštruktúry, občianskej vybavenosti a verejných priestranstiev“ a následne ich konkretizuje.

³ AŽ Projekt (2013). Vytvorenie podmienok pre stanovenie zásad a pravidiel územného plánovania. Návrh zásad a pravidiel územného plánovania 3. a 4. etapa. MDVRR SR.

usmernenie jasne deklaruje, **zo sociálneho hľadiska je najpodstatnejšie zabezpečenie dostupnosti pre všetky sociálne skupiny.**

Z uvedeného vyplýva, že technická infraštruktúra je vnímaná ako nevyhnutný základ rozvoja funkcie bývania a jej dostupnosť pre všetkých obyvateľov je primárnou podmienkou zlepšovania sociálnej a ekonomickej situácie obyvateľov, obce a jej častí.

2.2. Stav technickej infraštruktúry v obciach s MRK

Pre hľadanie vhodných nástrojov rozvoja technickej infraštruktúry je nutné sa pozrieť na jej stav a charakter v rámci všetkých marginalizovaných území na Slovensku. Infraštruktúrne vybavenie obydľí v rómskych komunitách je výrazne horšie v porovnaní s obydľami majoritnej populácie.

Verejný vodovod využíva 64 % obyvateľov z rómskych komunít, kým v prípade majority to je 93 %. Z neštandardného, nezabezpečeného zdroja čerpá vodu približne 33 tisíc ľudí – ide o najzávažnejšiu formu materiálnej deprivácie. Kanalizáciu využíva 40 % obyvateľov z rómskych komunít, kým majorita v rovnakých obciach ju využíva na 83 %.

Atlas rómskych komunít 2019⁴ prináša aj zaujímavý pohľad na potrebu rozdielnosti v riešení zlepšenia technickej infraštruktúry v marginalizovaných rómskych komunitách vzhľadom na celkovú situáciu v danej obci, resp. mikroregióne. Rozdiely sú v pokrytí a využívaní inžinierskych sietí medzi obcami a k nim prislúchajúcimi koncentraciami. V 191 obciach je rozdiel vyše 50 percentuálnych bodov v pomere využívania vodovodu medzi majoritou a rómskou komunitou. Podobne to je s kanalizáciou v 180 obciach, s elektrickou sieťou v 105 obciach a s pripojením na rozvody plynu v 423 obciach.

Samostatnou kategóriou pri riešení technickej infraštruktúry sú pozemky. Vyše dve tretiny pozemkov obývaných rómskymi komunitami sú vysporiadané — vo vlastníctve miestnych obyvateľov (41 %) alebo obce (28 %). Najčastejšími vlastníkmi nevysporiadaných pozemkov sú iné súkromné osoby (16 %).

Potrebu individualizovaných riešení prinášajú aj lokality ktoré sa nachádzajú v neštandardnom území. Ide o územia, ktoré sú geograficky nedostupné, prípadne sa nachádzajú v zápalových územiach vodných tokov, či sú charakterizované iným typom environmentálnej hrozby. Výskyt záplav bol evidovaný v 27 % rómskych komunít, skládka tuhého komunálneho odpadu ohrozuje 37% koncentracii, atď. Treba tiež poznamenať, že povodeň môže znamenať úplne inú mieru ohrozenia životov v preľudnenej rómskej komunite ako napríklad na inom, zriedkavo obývanom okraji obce.

V týchto lokalitách je preto náročné implementovať akékoľvek štandardizované riešenie. A čo je viac, je otázne či je vôbec žiadúce zlepšenou technickou infraštruktúrou pripútať obyvateľov k takýmto nebezpečeným lokalitám.

---

⁴ Ravasz, A. et al. (2020). *Atlas rómskych komunít*. Bratislava: Vydavateľstvo Veda.

3. Stratégie - rámce pre nastavovanie nástrojov dostupných pre samosprávy

Kým všeobecné politiky koncepcie a stratégie na území a úrovni Slovenskej republiky definujú smerovanie, ciele a rámujú vytvorenie nástrojov na ich naplnenie pre všetky situácie a obyvateľov, stratégie pre integráciu Rómov sú tým nástrojom, ktorý definuje špecifické požiadavky a potreby, ktoré je nevyhnutné naplniť, aby bolo možné dosiahnuť zrovnanie prístupu, možnosti a životných podmienok špecifickej skupine príslušníkov marginalizovaných rómskych komunít. Stratégie plnia funkciu aj hlavného rámca komunikácie s orgánmi Európskej únie. V praxi to znamená, že na základe cieľov uvedených stratégií sa následne formulujú finančné nástroje, ich obnos a možnosti ich čerpania zo štrukturálnych fondov EÚ.

Problematika technickej infraštruktúry prioritne spadá pod kompetencie Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky. To sa zaoberá jednotlivými subsystémami technickej infraštruktúry samostatne, to znamená manažmentom vody, verejnými vodovodmi, manažmentom odpadov, odkanalizovane a pod.

Keďže prvky technickej infraštruktúry sú líniovými stavbami, časť kompetencií má Ministerstvo dopravy a výstavby SR a to najmä v oblasti plánovania a navrhovania, ale aj ktoré vníma technickú infraštruktúru z pohľadu bývania.

Samostatné rámce nastavovania prierezových politík tvoria stratégie pre integrácie Rómov. Splnomocnenec vlády pre rómske komunity pripravuje tieto stratégie ako nástroj horizontálnej koordinácie jednotlivých ministerstiev s cieľom zabezpečiť synergiu pri integračných opatreniach.

INŠTITÚCIA	DOKUMENT	HLAVNÉ ZAMERANIE
Ministerstvo životného prostredia	Stratégia environmentálnej politiky Slovenskej republiky do roku 2030 Zelenšie Slovensko	všetky zložky prostredia, vrátane odpadového hospodárstva
	Plán rozvoja verejných vodovodov pre územie Slovenskej republiky na roky 2021 až 2027	vodný manažment a vodovodné napojenia
	Plán rozvoja verejných kanalizácií Slovenskej republiky na roky 2021 až 2027	verejné kanalizácie a kanalizačné napojenia
	Program predchádzania vzniku odpadu SR na roky 2019 – 2025 (2019)	dokument nešpecifikuje opatrenia a stratégie smerom k MRK
USVRK (Úrad vlády SR)	Stratégia Slovenskej republiky pre integráciu Rómov do roku 2020	prierezovo + ukazovatele v oblasti zlepšovania dostupnosti technickej infraštruktúry
	Stratégia pre rovnosť, inklúziu a participáciu Rómov do roku 2030	prierezovo + ukazovatele v oblasti zlepšovania dostupnosti technickej infraštruktúry
Ministerstvo dopravy a výstavby SR	Štátna koncepcia rozvoja bývania do roku 2020	rozdelenie kompetencií a určenie nástrojov
	Strategický plán rozvoja dopravy SR do roku 2030	stratégie a priority v rozvoji cestnej infraštruktúry
	Zákon č. 150/2013 Z. z. o Štátnom fonde rozvoja bývania	financovanie pre obce na rozvoj technickej infraštruktúry
	Zákon č. 443/2010 Z. z. o dotáciách na rozvoj bývania a o sociálnom bývaní	financovanie pre obce na rozvoj technickej infraštruktúry a zvyšovania socio-kultúrnej úrovne rómskych osád

Tab1.: Prehľad strategických a legislatívnych dokumentov v téme rozvoja infraštruktúry na SK.

3.1. Stratégia environmentálnej politiky Slovenskej republiky do roku 2030 Zelenšie Slovensko

Stratégia environmentálnej politiky do roku 2030 predstavuje prierezové výzvy a ambície Slovenska, ktoré vyplývajú najmä z rôznych medzinárodných dohovorov, nariadení a odporúčaní Európskej únie, zhodnotenia stavu situácie a vnútorných problémov v oblasti životného prostredia.

Najväčšie výzvy životného prostredia na Slovensku a teda oblastí, ktoré budú v rámci environmentálnej politiky do roku 2030 prioritizované, sú problematika odpadového hospodárstva, kvality ovzdušia a ochrany biotopov a druhov hlavne v lesných, lúčnych a mokrad'ových ekosystémov

Do roku 2030 sa zvýši miera recyklácie komunálneho odpadu, vrátane jeho prípravy na opätovné použitie, na 60 % a do roku 2035 sa zníži miera jeho skládkovania na menej ako 25 %.

Stav životného prostredia na Slovensku pozitívne ovplyvňuje nízka spotreba vody na obyvateľa a jej veľké zásoby. Kvalita pitnej vody z verejného vodovodu je tiež dostatočná. Problém však môže predstavovať znečistená voda z vlastných studní. Problematická je aj nízka miera pripojenia na čistiarne odpadových vôd.

Stratégia je relatívne všeobecná, neobsahuje zdôraznené riešenia alebo výzvy v oblasti životného prostredia v kontexte sociálneho vylúčenia, marginalizovaných rómskych komunít, resp. regiónov. Nevyplývajú z nej následne ani konkrétne nástroje v tejto oblasti.

3.2. Plán rozvoja verejných vodovodov pre územie Slovenskej republiky na roky 2021 až 2027

V súlade so zákonom č. 442/2002 Z. z. o verejných vodovodoch a verejných kanalizáciách a o zmene a doplnení zákona č. 276/2000 Z. z. o regulácii v sieťových odvetviach v znení neskorších predpisov vypracováva MŽP SR Plán rozvoja verejných vodovodov pre územie Slovenskej republiky. Plán rozvoja verejných vodovodov určuje priority realizácie výstavby chýbajúcej vodohospodárskej infraštruktúry, ktoré následne vypracovávajú na úrovni kraja príslušné krajské úrady a schvaľuje ich MŽP SR.

Plánom rozvoja verejných vodovodov sa navrhuje realizovať výstavbu verejných vodovodov v obciach bez vodovodu, zvýšenie počtu obyvateľov zásobovaných z verejných vodovodov a zabezpečiť bezproblémové zásobovanie obyvateľov bezpečnou pitnou vodou bez negatívnych dopadov na zdravie obyvateľov a životné prostredie. Priority na roky 2021 až 2027 definuje aktuálne platný plán nasledovne:

Dlhodobou prioritou je výstavba verejných vodovodov, ktoré sa budú realizovať súbežne so stavbou verejnej kanalizácie a zvyšovanie podielu obyvateľov zásobovaných

nezávadnou a kvalitnou pitnou vodou z verejných vodovodov, najmä v tých okresoch, ktoré v súčasnosti nedosahujú ani celoslovenskú úroveň, napr. v Prešovskom a Košickom kraji a južných okresoch Banskobystrického kraja.

Stratégia ďalej explicitne nepredpokladá, že do roku 2027 budú mať všetky obce vybudovaný verejný vodovod. Okrajové osídlenia s malým počtom obyvateľov, ktorí využívajú na zásobovanie domové studne s vyhovujúcou kvalitou vody budú ich naďalej využívať a prípadne, najmä z ekonomických dôvodov, budú podľa naliehavosti riešené až v ďalšej etape.

Z uvedeného vyplýva, že prioritizované budú obce v Prešovskom, Košickom a Banskobystrickom kraji, v ktorých sú najčastejšie lokalizované aj lokality s MRK.

Plán však nereflektuje na prítomnosť lokality MRK ako na faktor zvyšujúci dôležitosť investície.

3.3. Plán rozvoja verejných kanalizácií Slovenskej republiky na roky 2021 až 2027

Plán rozvoja verejných kanalizácií, rovnako ako Plán rozvoja verejných vodovodov, zabezpečuje MŽP SR. Priorizovaný je integrovaný prístup k ochrane a využitiu vodných zdrojov v rámci trvalo udržateľného rozvoja, komplexné riešenia ekologických a vodohospodárskych záujmov pri zabezpečení vzájomnej rovnováhy, s hlavnými cieľmi ako:

- zabezpečenie pitnej vody,
- zabezpečenie vody na ďalšie hospodárske účely,
- prevencia a zmiernenie následkov povodní a sucha,
- dosiahnutie dobrého stavu vôd,
- ochrana životného prostredia.

Plán spresňuje priority výstavby kanalizácií nasledovne [str.21]:

*Z pohľadu medzinárodných záväzkov, ekonomických a organizačno-technických možností je nutné riešiť v horizonte do roku 2027 **prioritne kanalizačné systémy**, alebo ich časti prekrývajúce sa s aglomeráciami na plnenie záväzkov **nad 10 000 EO**⁵ a **nad 2 000 EO**, výstavbu **čistiarní odpadových vôd** v kanalizačných systémoch **do 2 000 EO** v prípadoch ak už je vybudovaná **stoková sieť min. na 80 %** a **kanalizačné systémy do 2 000 EO nachádzajúcich sa v chránených vodohospodárskych oblastiach**, v ktorých sú veľkokapacitné zdroje podzemných vôd.
Ostatné kanalizačné systémy (obce) budú riešené priebežne, postupne a individuálne.*

Pri bližšom pohľade na sídelnú štruktúru a počet obyvateľov obcí s marginalizovanými rómskymi komunitami, ktoré v súčasnosti nemajú dostupnú verejnú kanalizáciu vidíme, že sú to najmä obce, ktoré majú EO do 2 000 obyvateľov (konkrétne príloha 2-4 skúmaného dokumentu).

Z uvedeného vyplýva, že plán rozvoja verejných kanalizácií Slovenskej republiky nepočíta s prioritným rozvojom kanalizácie v prostrediach marginalizovaných rómskych komunít, resp. rozvoj technickej infraštruktúry v týchto lokalitách nevníma ako prioritu, ale tieto obce budú

---

⁵ EO = ekvivalentný obyvateľ

riešené priebežne, postupne a individuálne. Pri realizovaní kanalizačných stavieb a kanalizačných systémov v obciach s menej ako 2 000 obyvateľov, plán počíta s využívaním najmä finančných prostriedkov z vlastných zdrojov žiadateľov, z environmentálneho fondu a iných rozvojových programov,

3.4. Program predchádzania vzniku odpadu SR na roky 2019 – 2025

Program spracovaný MŽP SR hodnotí, že v SR kontinuálne narastá množstvo odpadov. Problémom je aj nelegálne nakladanie s odpadom, najmä veľký počet nelegálnych skládok odpadu. Hlavným cieľom programu je posun od materiálového zhodnocovania ako jedinej priority v odpadovom hospodárstve SR k predchádzaniu vzniku odpadu v súlade s hierarchiou odpadového hospodárstva SR.

Iné nástroje, či odporúčania v tomto smere, ani náročnosť a špecifickosť problematiky prípravy územia pre rozvoj (bývanie) v prostredí marginalizovaných rómskych komunít, štátna koncepcia nevidí.

3.5. Stratégia Slovenskej republiky pre integráciu Rómov do roku 2020

Stratégia SR je vládny dokument, ktorým sa vláda SR zaväzuje výrazne "*podporiť procesy smerujúce k sociálnemu a ekonomickému začleneniu rómskych komunít na Slovensku*" [1].

V oblasti bývanie má stratégia ako hlavný zámer vytvárať postupne integrujúce formy bývanie, ktoré budú rozvíjať participáciu obyvateľov bytov, ich zodpovednosť a snahu o štandardné bývanie.

Zámer je rozdelený do niekoľkých globálnych a čiastkových cieľov, a to nasledovne:

Globálny cieľ :

Zlepšiť prístup k bývaniu s osobitným dôrazom na sociálne bývanie a potreba podporovať odstránenie segregácie v bývaní, a plné využitie finančných prostriedkov, ktoré sa nedávno sprístupnili v kontexte Európskeho fondu regionálneho rozvoja.

Znížiť rozdiel medzi väčšinovou populáciou a Rómami v podiele prístupu k bývaniu a inžinierskym sieťam (ako napr. voda, elektrina a plyn) a znížiť podiel chatrčí a nelegálnych obydí o 25 %.

Čiastkové ciele:

5. Zabezpečiť dobudovanie infraštruktúry a vybavenosti segregovaných a separovaných rómskych osídlení na Slovensku

Indikátor: Podiel marginalizovaných Rómov (prípadne domácností), ktorých domácnosť má prístup k pitnej vode, kanalizácii/septiku, plynu a elektrickej energii.

Východisková hodnota: Bude určená neskôr na základe kombinácie dát za rok 2011.

Akčné plány boli vypracované pre štyri prioritné oblasti dekády: vzdelávanie, zamestnanosť, zdravie, bývanie, pričom zohľadňujú aj prierezové témy – rovnosť

príležitostí, boj proti chudobe a predchádzanie diskriminácii. Akčné plány obsahujú 153 konkrétnych opatrení v oblastiach - vzdelávanie, zamestnanosť, zdravie a bývanie.

3.6. Stratégia pre rovnosť, inklúziu a participáciu Rómov do roku 2030

Úrad splnomocnenkyne vlády Slovenskej republiky pre rómske komunity (ÚSVRK) na základe bodu B.1 uznesenia vlády Slovenskej republiky č. 324 z 3. júla 2019 vypracoval Stratégiu pre rovnosť, inklúziu a participáciu Rómov do roku 2030. Rovnako potreba spracovať predmetný strategický dokument vyplýva z prijatej Vízie a stratégie rozvoja Slovenska do roku 2030 – dlhodobá stratégia udržateľného rozvoja Slovenskej republiky - Slovensko 2030, ktorá bola schválená uznesením vlády SR č. 41 z 20. januára 2021.

Stratégia 2030 je vzhľadom na svoj prierezový charakter strešným dokumentom pri tvorbe a implementácii plánovaných strategických dokumentov zodpovedných rezortov v príslušných oblastiach, taktiež poskytuje previazanosť s existujúcimi materiálmi.

Stratégia konštatuje že v oblasti dostupnosti technickej infraštruktúry sa v posledných rokoch uskutočnil veľký pozitívny posun. Toto konštatovanie potvrdzujú aj údaje z Atlasu rómskych komunít (2019)⁶.

Stratégia je prelomovým dokumentom práve v oblasti podpory a rozvoja technickej infraštruktúry, keďže hlavnou víziou globálneho cieľa v oblasti bývania je odstránenie nerovnosti v bývaní medzi príslušníkmi marginalizovaných rómskych komunít a väčšinovým obyvateľstvom Slovenska:

“aby do roku 2030 mali všetci obyvatelia marginalizovaných rómskych komunít a teda všetci občania obyvatelia slovenskej republiky bez rozdielu riadny prístup k zdravotne nezávadnej a pitnej vode” [str. 25].

Stratégia identifikuje, že priamy a bezproblémový prístup k pitnej vode má byť v 21. storočí základným štandardom. Ďalej hovorí, že primeraným štandardom by mali byť tiež základné prvky hygienické infraštruktúry v každej domácnosti (splachovacie WC, sprcha, umývadlo a pod.).

Legalizácia obydľí a pozemkov je zároveň predpokladom aj pre celkové zlepšenie prístupu k základnej technickej infraštruktúre a občianskej vybavenosti.

Vysporiadané majetkové vzťahy môžu byť tiež prvým krokom k vybudovaniu a zavedeniu kanalizácie (v prípade, že táto je v príslušnej obci vybudovaná), komplexnej elektrifikácie, verejného osvetlenia a potrebných inžinierskych sietí, eventuálne napr. aj k zavedeniu možnosti pripojenia domácností k širokopásmovému internetu.

---

⁶ Keď porovnáme obce, ktoré boli prítomné vo všetkých troch Atlasoch, v roku 2004 v nich využívalo verejný vodovod 49 % obyvateľov, v roku 2013 to bolo 57 % a v roku 2019 je to 64 % ľudí. Vo využívaní verejnej kanalizácie je možné badať podobný trend – 20 % v roku 2004, 30 % v roku 2013 a 37 % v roku 2019.

Globálny cieľ

Odstránenie nerovností medzi príslušníkmi marginalizovaných rómskych komúní a väčšinovým obyvateľstvom Slovenska v bývaní a boj proti diskriminácii Rómov v prístupe k bývaniu, vrátane odstraňovania rezidenčnej segregácie.

Indikátor 3. Podiel Rómov žijúcich v domácnostiach bez tečúcej v príbytku.

Východisková hodnota: 27 % (FRA, EU MIDIS II 2016)

Cieľová hodnota: 5 %

Čiastkový cieľ 2: Zlepšiť prístup a využívanie základnej technickej infraštruktúry a občianskej vybavenosti v osídleniach MRK.

Stratégia nepomenúva rôznorodosť a heterogenitu marginalizovaných rómskych koncentrácií aj širšieho kontextu. Súčasne tak sú spomenuté iné individualizované potreby alebo hľadanie špecifických riešení, ktoré by mali byť dočasný charakter pri poskytovaní adekvátneho štandardu prístupu k pitnej vode, kanalizácii a podobne, resp. zahŕňali riešenia pre celú obec, nielen jej marginalizovanú časť.

Celková stratégia však v oblasti bývania neposkytuje žiadne návrhy na konkrétne opatrenia a riešenia resp. spôsoby docielenia zlepšenia týchto východiskových stavov. Dá sa predpokladať, že stratégia počíta s dodefinovaním spôsobov riešenia zlepšenia situácie prostredníctvom akčných plánov. Avšak chýbajúci vízie a o okruhy riešení a relatívne malý časový rámec (t. j. 9 rokov) nie je pravdepodobná, že akčné plány v tomto smere zastúpia chýbajúci smer, ktorý by stratégia mala udať.

Stratégia nepojednáva v oblasti bývania ani o potrebe systémových zmien resp. systémových nastavení, ktoré by mal prijať štát, verejný sektor, resp. rozdelenie kompetencií aj medzi obecnú samosprávu a nastavení konkrétnych systémových nástrojov na umožnenie ich vykonávania.

3.7. Štátna koncepcia rozvoja bývania do roku 2020

Koncepcia štátnej bytovej politiky do roku 2020 (ďalej „koncepcia“) ako rámcový dokument štátu pre oblasť bývania vyjadruje komplexné ciele štátu pre oblasť bytovej politiky, definuje nástroje na ich dosiahnutie, ako aj formuluje zodpovednosť občanov, štátu, obcí, vyšších územných celkov a súkromného sektora pri zabezpečovaní bývania. Vypracovanie a aktualizácia koncepcie štátnej bytovej politiky patrí ku kompetenciám Ministerstva dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja Slovenskej republiky, ktoré ako ústredný orgán štátnej správy touto koncepciou udáva základné smerovanie štátnej bytovej politiky v nadväznosti na širšie súvislosti sociálno-ekonomického, inštitucionálneho a technického vývoja v krajine s cieľom zabezpečiť napĺňanie príslušných cieľov v tejto oblasti.

"Hlavným cieľom systému ekonomických nástrojov je zabezpečenie vhodných podmienok pre všetkých občanov, aby si mohli zaobstarať primerané bývanie v závislosti na ich možnostiach."

Koncepcia ustanovuje zodpovednosť v oblasti rozvoja bývania, je tradične rozdelená medzi občana, štát, samosprávu a súkromný sektor. Jednotliví aktéri pôsobia pri vytváraní podmienok pre rozvoj bývania previazane, ale so svojou špecifickou pôsobnosťou.

Medzi kompetencie obce patrí najmä (str. 17):

Z hľadiska pôsobností obcí patrí medzi ich primárne úlohy:

- **aktívne usmerňovanie a koordinovanie účastníkov procesu rozvoja bývania pri zabezpečení pozemkov a výstavby technickej infraštruktúry pri výstavbe bytov.**

Iné nástroje či odporúčania v tomto smere, ani náročnosť a špecifickosť problematiky prípravy územia pre rozvoj (bývania) v prostredí marginalizovaných rómskych komunít, štátna koncepcia nekonkretizuje.

3.8. Strategický plán rozvoja dopravy SR do roku 2030

Dokument neobsahuje zmienku o potrebe rozširovania cestnej siete v prostredí MRK.

4. Legislatívny rámec

Prioritné oblasti bývania sú riešené vo väčšom množstve právnych predpisov patriacich do kompetencie rôznych ústredných orgánov štátnej správy, čo v konečnom dôsledku prispieva k vytváraniu bariér pri rozvoji bývania.

4.1. Zákon č. 150/2013 Z. z. o Štátnom fonde rozvoja bývania

Štátny fond rozvoja bývania (ŠFRB) bol zriadený zákonom Národnej rady Slovenskej republiky č. 124/1996 Z. z. o Štátnom fonde rozvoja bývania, novelou zákona č. 302/2012 Z. z. sa fond stal finančnou inštitúciou slúžiacou na implementáciu nástrojov finančného inžinierstva. O výške podpory zo ŠFRB, o všeobecných podmienkach poskytnutia podpory a o obsahu žiadosti upravuje vyhláška MDVRR SR č. 284/2013 Z. z. v znení neskorších predpisov.

Podporu zo ŠFRB je možné poskytnúť aj na obstaranie vlastníckeho bývania fyzických osôb, pričom ide o skupiny obyvateľstva (podpora rodín, osôb s ťažkým zdravotným postihnutím, odchovanci detských domov) definované zákonom. Podpora je zo ŠFRB nasmerovaná aj na špecifické formy bývania, ktoré sú zabezpečované v zariadeniach sociálnych služieb. Zákon nastavenými podmienkami má za cieľ predovšetkým podporiť obstaranie nájomného bytu vo verejnom nájomnom sektore, kde príjemcom podpory je predovšetkým samospráva.

4.2. Zákon č. 443/2010 Z. z. o dotáciách na rozvoj bývania a o sociálnom bývaní

Zákon o dotáciách na rozvoj bývania a sociálnom bývaní 443/2010 Z. z. je hlavným rámcom podpory rozvoja bývania na Slovensku, so špecifickým zreteľom na podporu bývania a zabezpečovanie adekvátnych životných podmienok pre

"fyzické osoby, ktoré si nemôžu obstarat' bývanie vlastným pričinením" [§ 21, ods. 1].

Do tejto skupiny patria i práve marginalizované rómske komunity.

Zákon pojednáva o problematike MRK nielen ako o jednotlivcoch - fyzických osobách, ale ako o špecifickom priestorovom útvare, ktorý taktiež môže byť objektom získania podpory.

Ide o dotáciu na obstaranie technickej vybavenosti⁷, podľa § 5 Obstaranie technickej vybavenosti, písmeno *b) na výstavbu technickej vybavenosti pre zvýšenie sociálno-kultúrnej úrovne rómskej osady [...]*.

Výšku tejto dotácie a podmienky jej získania a čerpania usmerňuje každoročne aktualizovaný právny predpis. Na rok 2020 je to Vyhláška 118/2019 Z. z., ktorá má účinnosť od 1.1.2020. Táto podpora je však jednak viazaná len na existujúcu lokalitu, to znamená že nepokrýva možnosti rozvoja nového bývania a priestorovej desegregácie, a ďalej sú jej podmienky relatívne striktné nastavené a nedávajú priestor inovatívnym riešeniam.

5. Hlavné odporúčania

Poznatky zistené touto analýzou je možné zhrnúť do nasledujúcich odporúčaní:

- synergizovať a zosúladiť ciele MŽP SR - stanovené v dokumente Plán rozvoja verejných vodovodov pre územie Slovenskej republiky na roky 2021 až 2027 a ciele ústredného dokumentu ÚSVRK Stratégia pre rovnosť, inklúziu a participáciu Rómov do roku 2030. Kým rámec ÚSVRK počíta s dostupnosťou pitnej a zdravotne nezávadnej vody pre všetkých občanov SR, Plán MŽP SR je v tejto oblasti skromnejší,
- zabezpečiť podporu rozvoja integrovaných systémov aj v obciach MRK, ktorých veľká časť má práve počet obyvateľov menej ako 2 000. Upraviť v tomto smere Plány MŽP SR a súčasne následne zabezpečiť systémový dotačný mechanizmus zo štátneho rozpočtu na integrované riešenia zabezpečenia pitnej vody a odkanalizovania obcí a lokalít s MRK, ktorý by bol dostatočne flexibilný na individualizované riešenia a súčasne nevytváral administratívnu záťaž ako je tomu pri čerpaní z EU zdrojov,
- Štátna koncepcia rozvoja bývania do roku 2020 jednoznačne určuje, že je zodpovednosť samosprávy zabezpečovať pozemky a výstavbu technickej infraštruktúry pri výstavbe bytov a rozvoji bývania. V praxi však často zástupcovia obce nemajú informáciu o tejto zodpovednosti, preto by bolo vhodné zabezpečiť lepšiu informovanosť samospráv,

---

⁷§ 2, bod p.) špecifikuje technickú vybavenosť ako verejný vodovod, a vodovodná prípojka, verejná kanalizácia vrátane čistiarne odpadových vôd, a kanalizačná prípojka, miestna komunikácia vrátane verejného osvetlenia, odstavná plocha vybudovaná pri obstarávanom nájomnom byte vrátane prízjazdu k odstavnej ploche z miestnej komunikácie, garážové stojisko určené ako priestor v bytovom dome alebo v polyfunkčnom dome na odstavenie motorového vozidla

- definovať metodiky a príklady dobrej praxe realizácie zabezpečovania technickej infraštruktúry v obciach MRK, rozšíriť informovanosť medzi zástupcami obcí, odborným výskumom sa snažiť nájsť inovatívne riešenia komplexného riešenia opatrení adaptácie na zmenu klímy a manažmentu životného prostredia.

6. Záver

Období rokov 2016 až 2020 došlo k výraznému posunov pri riešení zlepšovania dostupnosti technickej infraštruktúry marginalizovaných rómskych komunít na Slovensku. Aktuálna stratégia pre rovnosť inklúziu a participáciu rovno do roku 2030 deklaruje ambicióznou snahu pokračovať v týchto trendoch. Dokonca ako svoju hlavnú víziu stanovuje, že do roku 2030 budú mať všetci obyvatelia (a to nielen marginalizovaných rómskych komunít) riadny prístup k zdravotne nezávadnej pitnej vode. Vzhľadom na absenciu identifikácie spôsobov, akým by tento cieľ mať byť naplnený, je aj jedným z odporúčaní tejto analýzy doplnenia rozvoja technickej infraštruktúry a adekvátnych nástrojov aj do ostatných strategických dokumentov, doplnenie metodík a návodov pre starostov, rozšírenie možností čerpania financií aj na inovatívne metódy a podporu výskumu v tejto oblasti.

Pre hľadanie vhodných nástrojov rozvoja technickej infraštruktúry je nutné sa pozrieť na jej stav a charakter v rámci všetkých marginalizovaných území na Slovensku. Stratégia pre integráciu Rómov je práve tým dokumentom ktorý má identifikovať tieto nezrovnalosti a tak spresňovať hlavne koncepcie a stratégie rámcových štátnych politik. Stratégia rovnosti, inklúzie a participácie Rómov do roku 2030 tak nerobí, a je preto našim hlavným odporúčením, aby sa pri príprave akčných plánov v oblasti bývania dostalo priestoru na analýzu rozdielnosti potrieb riešení technickej infraštruktúry.

Podpora rozvoja technickej infraštruktúry v segregovaných lokalitách je na jednej strane absolútnou nevyhnutnosťou, na druhej strane však aj určitým nebezpečím. Veľká časť z lokalít sa nachádza v geograficky odrezaných územiach resp. v územiach environmentálnych hrozieb, ktoré nie sú vhodné na dlhodobé bývanie (príkladom môžu byť lokality ako Kolačkov, Nižná Slaná, Rudňany a pod.). V týchto lokalitách podpora štandardných riešení napojenia technickej infraštruktúry, a to teda vo forme verejného vodovodu alebo štandardnej kanalizačnej siete s čistiarnou, môže mať za následok "pripútanie sa" obyvateľov tejto lokality, čo nie je vždy želaným stavom.

Preto je potrebné, aby sa v prvom rade strategické a koncepčné dokumenty rozpoznali a identifikovali tento stav a následne boli vytvorené systémové nástroje na jeho riešenie. Obce a samosprávy by tak mali nástroj na financovanie aj individuálnych riešení zabezpečenia technickej infraštruktúry, ktoré môžu mať dočasný charakter, resp. pilotné riešenia širšej ekologickej infraštruktúry.

Zoznam použitej literatúry

- AŽ Projekt (2013). Vytvorenie podmienok pre stanovenie zásad a pravidiel územného plánovania. Návrh zásada pravidiel územného plánovania 3. a 4. etapa. MDVRR SR.
- AUREX (2010). *Štandardy minimálnej vybavenosti obcí*. Dostupné na: <https://www.mindop.sk/ministerstvo-1/vystavba-5/uzemne-planovanie/dokumenty-1>. MDVRR SR.
- Koncepcia štátnej bytovej politiky do roku 2020. Dostupné na: <https://www.mindop.sk/ministerstvo-1/vystavba-5/bytova-politika/dokumenty/koncepcie>
- Plán rozvoja verejných kanalizácií Slovenskej republiky na roky 2021 až 2027. MŽP SR (2020). Dostupné na: <https://www.enviroportal.sk/sk/eia/detail/plan-rozvoja-verejnych-vodovodov-verejnych-kanalizacii-pre-uzemie-sr-n>
- Plán rozvoja verejných vodovodov Slovenskej republiky na roky 2021 až 2027. MŽP SR (2020). Dostupné na: <https://www.enviroportal.sk/sk/eia/detail/plan-rozvoja-verejnych-vodovodov-verejnych-kanalizacii-pre-uzemie-sr-n>
- Program predchádzania vzniku odpadu SR na roky 2019 – 2025. (2019) MŽP SR. Dostupné na: <https://www.minzp.sk/files/sekcia-enviromentalneho-hodnotenia-riadenia/odpady-a-obaly/registre-a-zoznamy/ppvo-sr-19-25.pdf>
- Ravasz, A. et al. (2020). *Atlas rómskych komunít*. Bratislava: Vydavateľstvo Veda.
- Radičová, I. (2001). *Hic Sunt Romales*. Bratislava: Nadácia S.P.A.C.E, Fulbrightova komisia, SR.
- Stratégia SR pre integráciu Rómov do roku 2020. Dostupné na <https://www.minv.sk/?strategia-pre-integraciu-romov-do-roku-2020>
- Stratégia rovnosti, inklúzie a participácie Rómov do roku 2030. Dostupné na <https://www.minv.sk/?strategia-pre-rovnost-inkluziu-a-participaciu-romov-do-roku-2030>
- ÚSVRK. (2018). *Sprievodca vysporiadaním pozemkov pod rómskymi osadami*. Retrieved from http://www.minv.sk/swift_data/source/romovia/publikacie/Sprievodca%20vysporiadanim%20pozemkov%20v%20obciach%20s%20romskymi%20osidleniami.pdf
- Vyhláška 326/2015 o výške dotácie na obstaranie nájomného bytu, obstaranie technickej vybavenosti a odstránenie systémovej poruchy a výške oprávnených nákladov na obstaranie nájomného bytu
- Zákon č. 443/2010 Z. o dotáciách na rozvoj bývania a o sociálnom bývaní
- Zákon č. 150/2013 Z. z. o Štátnom fonde rozvoja bývania
- Zákon č. 369/1990 Z.z. o Obecnom zriadení
- Zákon 39/2008 Z. z. Zákon o podpore regionálneho rozvoja,
- Zákon 50/1976 Zb.z. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku